

че работникът е работил за себе си по-малко от половин работен ден, а повече от половината — за капиталиста.

Като ползува в необходимите случаи разчетни данни, Ленин е допускал, че е възможно някои разчети да дават само ориентираща представа за изучавания въпрос. Но във всички случаи Ленин е считал за задължително да се посочва до каква степен може да се вярва на изчисленията и кои пунктове на изчислението са най-уязвими. „При невъзможност да се получат точни цифри, — пише Ленин — трябва да бъдат посочвани приблизителни, предполагаеми, предварителни (със специална уговорка за всяка такава или подобна категория)“ (съч. т. 33, стр. 12).

Наред с материалите от преброяване при съветската власт и данните от масовата отчетност В. И. Ленин е използвал широко и материалите от репрезентативните наблюдения. Известно е, че Ленин широко е използвал в своите трудове материалите на бюджетните наблюдения на земската статистика. След революцията той с голямо внимание изучава и използва в своите трудове и речи материалите от първите бюджетни наблюдения, организирани от ЦСУ.

В. И. Ленин не веднъж е препоръчвал на ЦСУ да провежда репрезентативни наблюдения при изучаването на отделни въпроси.

През август 1919 г. с постановление на СНК ЦСУ проведе такова преброяване на 10% от селските стопанства (в текста на проекто-постановлението Ленин е допълнил — „не повече“ от 10%). Голямо значение е отдавал В. И. Ленин на това изследване, в резултат на което правителството щяло да получи данни за посевните площи, за броя на животните и др. които ще охарактеризират развитието на селското стопанство. През 1920 г. Ленин предлага на ЦСУ да изработи програма за репрезентативно наблюдение на методите и резултатите от изкупуването на продоволствени продукти по места. През 1921 г. в писмото си до ЦСУ от 1. IX. Ленин предлага ЦСУ да се заеме с изучаването на предприятията, които са преведени на колективно снабдяване. „Докато те са малко да се вземат под наблюдение всички. . . После, когато станат твърде много, да се обследват *подробно* 1/5 или 1/10, по избор“ (съч. т. 33, стр. 15).

В. И. Ленин много често е използвал монографските описания на отделните предприятия и стопанства. Тези описания са имали голямо значение за него, тъй като с подробните си данни те са давали възможност по-пълно и конкретно да изучава интересуващите го въпроси.

В разработената от Ленин проектонаредба на СТО до местните съветски учреждения било предложено не по-малко от два пъти в годината да се дават точни сведения за броя на колхозите, като се подразделят на добре организирани, задоволително и не добре организирани. При това Ленин е предлагал: „Едно типично стопанство от всяка от последните три групи, като точно се посочват всички данни за описваното стопанство, неговата големина, местонахождение, резултатите от производството, оказваната от него помощ на селското стопанство и т. н.“ (съч. т. 32, стр. 407—408).

Задължително условие, за да бъдат използвани от него данните на репрезентативните и монографски изследвания, Ленин е смятал преди всичко да бъдат тези данни типични. Например в „Развитието на капитализма в Русия“ В. И. Ленин, като ползува земскостатистическите данни за селските бюджети, отделя голямо внимание на доказателството на типичността на тези данни. Ленин сравнява различни показатели: броя на работниците в едно семейство, посевните площи на едно домакинство